

21.7.2021

Sisäministeriölle

Asia: Lausuntopyyntö VN/6071/2021-SM-

SUOMEN PAKOLAISAPU RY:N LAUSUNTO

Suomen Pakolaisapu (Pakolaisapu) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laajamittaiseen maahantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Turvapaikan hakeminen on ihmisoikeus. Suomi on kansainvälisten sopimusten mukaisesti sitoutunut tarjoamaan suojelua sitä tarvitseville. Turvapaikkajärjestelmän on taattava, että sitä tarvitsevat saavat kansainvälistä suojelua eikä heitä palauteta maihin, joissa he ovat vaarassa. Oikeusturvatakeet täyttävä turvapaikkaprosessi on YK:n pakolaissopimuksen täyttämisen kannalta keskeinen.

Pakolaisapu pitää myönteisenä ja tärkeänä, että laajamittaisen maahantulon tilanteeseen valmistaudutaan, jotta kansainvälistä suojelua hakevien ja muiden ulkomaan kansalaisten oikeusturva toteutuu tehokkaasti myös silloin, kun tulijoiden määrä ylittää nykyisen vastaanottokapasiteetin. Maailman pakolaistilanteessa voi arviomme mukaan tapahtua äkillisiäkin muutoksia. Kotinsa jättäneitä on YK:n pakolaisjärjestön mukaan tällä hetkellä yli 82 miljoonaa ja heistä 86 % on paossa kehittyvissä maissa. Koronapandemiasta ja ilmastokriisistä voi seurata lähivuosina uusia akuutteja kriisejä ja konflikteja, joiden myötä paenneiden määrä uhkaa lisääntyä äkillisestikin. Lisäksi globaaliin pakolaistilanteeseen vaikuttavat pitkittyneet pakolaistilanteet, joiden myötä pakolaisuudesta on tullut pysyvä tila ja pitkäkestoisia ratkaisuja tarvitaan kipeästi.

Säilöönoton kapasiteetin lisääminen

Laajamittaiseen maahantuloon varautumisen suunnittelussa on huomioitu säilöönoton kapasiteetin huomattava tilapäinen kasvattaminen, ottaen huomioon niin tilat kuin rekryointitarpeet. Varautumissuunnitelmassa olisi huomioitava, että säilöön otettujen henkilöiden perusoikeudet ovat suuremmissa vaarassa kuin henkilöiden, jotka on määrätty esimerkiksi vaihtoehtoisen turvaamistoimen piiriin. Arvioimme, että perusoikeuksien loukkaamisen riski kasvaa, mikäli mahdollistetaan muiden kuin virkasuhteessa olevien henkilöiden toimiminen säilöönoton tehtävissä. Lisäksi laajamittaisen maahantulon tilanteen pitkittyessä, on mahdollista, että säilöönotosta muodostuu säännönmukainen osa järjestelmää ja kynnyksensä ottaa säilöön kohtuuttomasti madaltuu.

Mikäli säilöönottoa käytettäisiin tilapäisesti järjestelykeskusten kapasiteettia laajentavana ja korvaavana toimenä, kuten esitysluonnoksessa ilmenee, on riskinä, ettei henkilöiden oikeusturva toteutuisi riittävällä tasolla, mikäli esimerkiksi erikoistunutta oikeusapua ei olisi riittävästi tarjolla ja päätöksiä säilöönotosta tehtäisi aikataulu- ja resurssiperusteisesti.

Säilöönotto on lisäksi erittäin kallis toimenpide, jota ei tulisi laajasti käyttää. Säilöön ottamisesta päättävän viranomaisen, eli poliisin tai rajavartijan, kyky tehdä

suhteellisuusarviointi ja tunnistaa haavoittuvassa asemassa olevat tulee varmistaa myös laajamittaisen maahantulon tilanteen toteutuessa.

Säilöönoton valvontaan ja läpinäkyvyyteen tulisi panostaa nykyistä huomattavasti enemmän. Tilanteessa, jossa säilöönottoa kasvatettaisiin tilapäisesti, tulisi raportointivelvollisuutta lisätä ja oikeusturvatakeiden toteutumista seurata erityisellä tarkkuudella.

Näkemyksemme mukaan Suomessa tarvitaan säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamistoimia, että säilöönotosta ei muodostuisi ainoaa vaihtoehtoa tilanteessa, jossa Suomen rajalle saapuu suuri määrä maahan pyrkiviä ihmisiä.

Lapsivaikutukset

Hallituksen esityksen luonnoksessa arvioidaan, ettei muutoksilla olisi merkittävää vaikutusta lapsiin. Esityksen lapsivaikutusten arviointi on tehty nykytilan perusteella arvioiden, ettei lapsia tällä hetkellä kovinkaan usein laiteta säilöön. Laajamittaisen maahantulon tapahtuessa tilanne olisi näkemyksemme mukaan toinen, eikä nykytilan pohjalta näin voida arvioida tulevaa. Siksi kaikkia alle 18-vuotiaita tulee suojella lainsäädännöllä kieltäen alaikäisten säilöönotto.

Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden säilöönotto tulee kieltää näkemyksemme mukaan kokonaan; mukaan luettuna yksintulleet alaikäiset, aikuisen kanssa matkustavat alaikäiset ja perheet, joissa on lapsia, raskaana olevat naiset sekä ihmiskaupan ja kidutuksen uhrin.

Kunnioitavasti,

Annu Lehtinen, toiminnanjohtaja
Suomen Pakolaisapu ry

Lisätiedot:

Katja Mannerström, katja.mannerstrom@pakolaisapu.fi

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin pakolais- ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö. Autamme vuosittain tuhansia ihmisiä toipumaan konflikteista ja kotoutumaan uusiin yhteiskuntiin. Yli 50 vuoden aikana työmme on näkynyt Suomen lisäksi Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja Euroopassa.